

Orimattilan kaupunki
kirjaamo@orimattila.fi

Viite: Lausuntopyyntö 27.8.2025

Asia: Pennalan teollisuusalueen A217 Rautamäentien asemakaava ja asemakaavan muutos A217 valmisteluvaihe, Orimattila

Orimattilan kaupunki on käynnistänyt kaavoitushankkeen Pennalan teollisuusalueen laajentamiseksi. Suunnittelualue sijaitsee Päijät-Hämeen maakunnan eteläosassa, Orimattilan kaupungin Pennalan kylässä, noin 9 km Orimattilan keskustajamasta pohjoiseen. Alueen alustava pinta-ala on noin 168 ha, rajautuen etelässä osittain Rautamäentiehen ja sen eteläpuolelle. Lännessä suunnittelualue rajautuu Metsolantiehen ja koillisessa Fingridin sähköasemaan. Hankkeen tavoitteena on suunnitella yhtenäinen, vähintään 100 ha suuruinen datakeskuksen korttelialue, joka edellyttää Rautamäentien linjauksen siirtämistä. Datakeskusten rakentaminen vaatii rakennusten lisäksi laajaa sähköverkon rakentamista.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo lausuu 19.8.2025 päivätystä kaavaluonnoskartasta ja -selostuksesta sekä 7.8.2025 päivätystä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta pyydettyä lausuntonaan seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnittelualueen muinaisjäännösinventointi suoritettiin Heilu Oy:n toimesta alkukesällä 2024. Museo on arvioinut inventointiraportin ja katsoo selvityksen olevan riittävä. Alueelta ei tunneta muinaismuistolain (295/1963) suojaamia tai muita suojelua edellyttäviä kohteita. Suunnittelualueen muinaisjäännöstiedot ovat ajan tasalla. Asiakohdan kaavahankkeelle ei ole esteitä arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Museolla ei ole huomautettavaa kaavaluonnokseen arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Päijät-Hämeen maakuntakaavassa (2014) suunnittelualue sijoittuu itäosassaan maaliikenteen alueeseen (LM), länsi- ja pohjoisosan ollessa maaseutumaista aluetta. Kaakkoispuolelle on osoitettu energiahuollon alue (EN). Suunnittelualueella on voimassa kaksi osayleiskaavaa, alueen reunoilla ja länsiosassa Pennala-Pasinan osayleiskaava (2000) sekä eteläosassa Pennalan teollisuusalueen osayleiskaava (2008), jossa suunnittelualueen länsiosiin on merkitty arvokasta viljelyaluetta. Suunnittelualueella on käynnissä Pennalan teollisuusalueen osayleiskaavan laatiminen. Suunnittelualueen itäosassa on voimassa 30.12.2015 lainvoiman

saanut Pennalan logistiikka-alueen laajennuksen asemakaava. Nyt suunnitteilla olevassa asemakaavassa alueelle on osoitettu kaksi teollisuus- ja varastorakennusten korttelialuetta (T), joiden rakennusoikeus on osoitettu tehokkuudella $e = 0,50$, rakennusoikeuden ollessa yhteensä lähes 700 000 k-m². Suurin sallittu kerrosluku on III. Asemakaavassa on lisäksi osoitettu erillispientalojen korttelialue, jonne on osoitettu 500 k-m² rakennusoikeutta kerrosluvun ollessa II. Lisäksi asemakaavaan on osoitettu erilaisia suojaviher- ja lähivirkistysalueita.

Suunnittelualue on pääasiassa harvaan asuttua maaseutumaista aluetta. Kaava-aineistossa on tunnistettu suunnittelualueen lähialueiden kulttuuriympäristöarvot. Suunnittelualueelle tai sen lähistölle ei sijoitu valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä tai arvokkaita maisema-alueita. Lähimmät valtakunnallisesti arvokkaat alueet sijoittuvat 6-8 kilometrin etäisyydelle suunnittelualueelta (*Porvoonjoen viljelysmaisema* VAMA 2021 ja *Heinämaan kylä* RKY 2009). Suunnittelualue sijoittuu kolmen maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen (MaMa 2024) väliselle alueelle. *Porvoonjoen kulttuurimaisema*, *Pennalan kulttuurimaisema* sekä *Virenojan kulttuurimaisema* ovat kaikki Porvoonjoen viljelyseudun maisematyyppiä edustavia maisema-alueita. Virenojan maisema-alueeseen rajautuu ja osittain myös sisältyy maakunnallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön alue, *Virenojan kylä* (MARY 2024). Kahden kilometrin säteellä suunnittelualueesta sijaitsee kolme paikallisesti arvokasta rakennetun kulttuuriympäristön kohdetta (*Vanha Lahdentien alue*, *Virenoja kylän keskusta* ja *Seurojentalon alue*) sekä yksi paikallisesti arvokas maisema-alue (*Kaldean kulttuurimaisema*).

Suunnittelualueelle sijoittuu kolme asuinrakennusta ja yhdeksän talousrakennusta. Alueen rakennukset on kuvattu suppeassa inventoinnissa (kaava-asiakirjojen liite 15) valokuvin ja sanallisesti. Kaava-alueella sijaitseva Aittomäen tilan kiinteistö on asemakaavaluonnoksessa osoitettu erillispientalojen korttelialueeksi merkinnällä AO. Kaavaselostuksen mukaan Uutelan tilakeskus, samoin kuin alueella sijaitsevat viljakuivaamo ja lato purettaisiin. Kaavaselostuksessa todetaan, ettei purettavilla rakennuksilla arvioida olevan erityisiä arvoja, eikä asemakaavan toteuttamisen arvioida merkittävästi heikentävän rakennetun kulttuuriympäristön arvoja. Museo huomauttaa, että rakennettuun kulttuuriympäristöön ja maisemaan kohdistuvien muutosten ja niistä mahdollisesti aiheutuvien arvojen heikkenemisen arviointi kuuluu lakisääteisesti museoviranomaiselle. Laaditun suppean inventoinnin perustella ei voida päätellä rakennusten kulttuurihistoriallisia arvoja tai tehdä päätelmiä purkamisesta tai suojelun tarpeesta.

Aloitustavaiheen viranomaisneuvottelu on pidetty 14.2.2024. Neuvottelussa on sovittu, että edellä mainitun Pennalan teollisuusalueen osayleiskaavan yhteydessä osaksi kaavaselostusta laadittu kulttuuriympäristöä koskeva raportti on nyt puheena olevassa asemakaavatyössä riittävä. Suunnittelualueen ja lähialueiden yhdyskuntarakenne on esitetty kartoilla ja sanallisesti, ilman

havainnekuvia. Kaavaselostuksen liitteenä on valokuvia suunnittelualueesta ja sen rakennuskannasta. Museo on pitänyt osayleiskaavaan antamassaan lausunnossa ratkaisua tyydyttävänä. Maisemaselvitys ja vaikutusten arviointi kattaa suunnittelualueen sekä enintään noin 5 kilometrin säteellä sijaitsevan ympäristön, jolle arvioidaan olevan mahdollisia maisemavaikutuksia. Maisemavaikutusten arvioinnin taustatiedoksi on asemakaavaa varten laadittu näkymäalueanalyysi ja havainnekuvia (Ramboll 2025). Analyysin mukaan datakeskuksen rakennukset näkyvät osin tai kokonaisuudessaan eniten suunnittelualueelta katsottuna länsi- ja koillisosiin lähes kahteen kilometriin saakka.

Suunnittelualueen läheisyydessä on käynnissä kaksi aurinkovoimahanketta; luonnosvaiheessa oleva Pennala-Virenojan osayleiskaava ja Metsolan aurinkovoimahanke, josta saatavilla on vain raja-alue. Yhdessä datakeskushankkeen mahdollistavan kaavatyön kanssa edellä mainitut hankkeet tulevat muuttamaan olennaisesti osittain maa- ja metsätaloustyypistä, harvaan asutun maiseman luonnetta sekä suunnittelualueella, että sen ympäristössä. Hankkeissa on myös ristiriitaisuutta, mikä liittyy aurinkovoima-alueeseen rajautuvaan EV-2 alueeseen, jossa ei sallita korkeaa puustoa. Kaavakartassa länsi-eteläreunalle on merkitty suojaviheralueeksi tarkoitettuja alueita merkinnällä ev-1 sekä maisemavallialueita merkinnällä mv. Kuten kaavaselostuksessakin todetaan, rakennusten ollessa näinkin korkeita, ei maisemavaikutuksia voi matalalla kasvillisuudella (6 metriä) lieventää. Maisemavallit istutettavine puustoineen ovat itsessään uusi elementti maatalouden leimaamassa maisemassa, ja on huomioitava, että maisemavallin suojaavat vaikutukset syntyvät pitkällä aikavälillä.

Vaikutusten arvioinnissa todetaan, että asemakaavan toteutumisen aiheuttama muutos nykyisessä maa- ja metsätalousvaltaisessa maisemassa on paikallisesti merkittävä. Pennalaan sijoittuvien hankkeiden yhteisvaikutuksista todetaan, että kohdistuvat pienelle alueelle arvokkaassa Porvoonjoen kulttuurimaisemassa. Yhteisvaikutusten osalta havainnekuvat auttaisivat niiden arvioimista sanallista kuvausta paremmin, ja museon näkemyksen mukaan vaikutusten arviointia tulisi osin täydentää. Näkymäalueanalyysin sekä havainnekuvien perusteella voidaan kuitenkin todeta, että asemakaavan osalta maiseman muutos tulee olemaan merkittävä erityisesti suunnittelualueen ulkopuolella länsi- ja pohjoispuolisille alueille.

Museo toistaa Pennalan teollisuusalueen yleiskaavan valmisteluvaiheen lausunnossa esittämänsä näkemyksen, jonka mukaan kaava toteutuessaan jatkaa Pennalan alueen jo alkanutta muutosta maa- ja metsätalousvaltaisesta alueesta kohti teollista ja teknologista keskittymää. Muutos aiheuttaa vääjäämättömästi vaikutuksia maisemanäkymiin sekä arvoalueilla että niiden ympäristössä. Kulttuuriympäristön näkökulmasta muutos on pysyvä ja peruuttamaton.

Museon kanta on, että asemakaavan jatkosuunnittelussa kaavan toteutumisen vaikutukset ympäröivään maisemaan ja maiseman arvoalueisiin on huomioitava paremmin.

Museolla ei ole muuta huomautettavaa Rautamäentien asemakaavaan ja asemakaavan muutoksen valmisteluvaiheeseen.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö Liisa Koskelainen

arkeologi Kimmo Kyllönen

rakennustutkija Satu Taivaskallio

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus